

ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З РАС

Сімейне виховання є основою розвитку дитини. Під впливом родини формується картина світогляду дитини, визначаються її цінності та ставлення до оточуючих людей. Ефективність сімейного виховання залежить від багатьох факторів, одним з яких є якість дитячо-батьківських стосунків. Взаємини між дітьми та батьками містять в своїй основі два взаємопов'язаних компонента: ставлення батьків до дитини та відношення дитини до батьків.

Народження дитини з ООП значно впливає на усі аспекти життєдіяльності та функціонування родини. Наявною є недостатність знань та досвіду виховання, обмеження соціальних контактів, складності або неспроможність реалізовуватися професійно, фінансові питання. Соціальні та економічні проблеми призводять до складнощів психологічного характеру (відсутність емоційного зв'язку з дитиною, неможливість реалізувати батьківську функцію) та до кризи в сімейних стосунках.

Американський педіатр Б. Спок описуючи форми поведінки батьків дітей з ООП та їх вплив на психічний розвиток дитини відзначає, що багато з них надмірно оберігають дитину від зайвих контактів, помилково вважають себе винними в стані дитини, не помічають проблеми в розвитку дитини та застосовують при її вихованні тиск та підвищені вимоги. Ці форми батьківської поведінки обмежують та негативно впливають на розвиток дитини з ООП. Проте є батьки, які сприймають дитину природно та дають їй свободу досліджувати світ, розширяють її соціальні контакти, формують у дитини відчуття впевненості, щастя та прийняття себе такою, якою вона є [3].

О. Горецька досліджуючи психологічні особливості ставлення батьків до дітей з ООП визначила коло психолого-педагогічних проблем, з якими стикаються сім'ї при вихованні дітей з особливими освітніми потребами, розглянула умови формування оптимальної батьківської позиції. За результатами проведеного тестування приходиться до висновку, що батьки прагнуть проводити час з дитиною, підтримувати їх інтереси та надавати допомогу, проте все ж таки зберігають дистанцію з дитиною та займають позицію зверхності, що виражається в емоційному

напруженні та у відсутності зворотного зв'язку. Батьки віддають перевагу «вихованню дитини», а не створенню умов для емоційної близькості з нею. Часто очікування батьків не відповідають можливостям їхньої дитини. Вони недооцінюють можливості та здібності своєї дитини, сприймають її в будь-якому віці як маленьку та беззахисну [1].

Низка досліджень присвячена вивченню проблеми батьківського ставлення до дітей з РАС. Сімейне виховання дітей з РАС має свої особливості, що обумовлено специфікою розвитку дітей та їх потребами. Так, Д. Шульженко виокремлює в залежності від внутрішньо-сімейних стосунків та стилю виховання 4 групи: гіперопіка, яка з часом може змінитися на гіперпротекцію; гіпопротекція; співпраця; репресивний (авторитарний) стиль.

При гіперопіці дитина займає центральне місце у житті батьків, соціальні зв'язки родини деформуються, у матері розвивається тривожність. В такій родині дитина повністю залежить від батьків, в неї відсутня мотивація власної активності, формується занижена самооцінка. З часом гіперопіка може змінитися на гіперпротекцію (фобія втрати дитини).

Гіперпротекція проявляється у стилі виховання, який являє собою «холодне» відношення батьків до дитини. У батьків розвивається зниження емоційних контактів, вони зосереджують увагу на діагнозі дитини та перекладають розвиток своєї дитини на плечі лікарів та педагогів. При такому вихованні у дитини розвивається висока тривожність, відчуття непотрібності, неповноцінності, беззахисності та невпевненості у собі.

При репресивному стилі спілкування батьки займають авторитарну позицію, обмежують права дитини, вимагають дотримання певних правил поведінки, за умови їх порушення застосовують фізичні покарання. В таких сім'ях дитина стає роздратованою, плаксивою, має підвищену збудливість та дратівливість. Зазвичай у сім'ях зустрічаються змішані типи виховання.

При співпраці батьки визнають та приймають проблеми дитини, створюють умови для її розвитку. В таких сім'ях зазвичай дитина почуває себе захищеною, впевненою у собі, мотивується родиною до встановлення контактів з найближчим оточенням. Цей стиль виховання є найбільш ефективним та має позитивні результати у розвитку та адаптації дітей з ООП [2, с. 202].

Аналіз літератури з проблеми дослідження дає змогу визначити подальше проведення наукової роботи у напрямі прикладних аспектів вивчення проблеми батьківського ставлення та дитячо-батьківських

відносин у сім'ях, що виховують дітей з розладами аутистичного спектру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Горещька О.В. Психологічні особливості ставлення батьків до дітей з особливими потребами. *Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації*. № 2, 2013. С. 289-292.

2. Шульженко Д. І. Психокорекційна педагогіка. Навчальний посібник: Хрестоматія / За ред. В. М. Синьова. В 2-х томах. Том 1. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. 645 с.

3. Dr. Spock's. Baby and Child Care. Simon and Schuster. 2004. 967 p. URL:

https://books.google.com.ua/books?id=QJ_yyW5sh44C&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false (дата звернення 05.04.2024).